

**Delta i debatten,
skriv til oss!****Send ditt innlegg til: debatt@nationen.no**

Innlegg kan også sendes per post til Nationen, Postboks 9390 Grønland, 0135 Oslo. Merk konvoluttet «debatt». Innlegg som sendes elektronisk blir prioritert.

Tekstlengder:**Kronikk:** Maks 5000 tegn med mellomrom.**Leserinnelegg:** Maks 2000 tegn med mellomrom

Kun bestilte kronikker honoreres. Redaksjonen forbeholder seg retten til å redigere og forkorte innsendt stoff og til å publisere det elektronisk.

KRONIKK

Sliter: Tysklands kansler Angela Merkel og Frankrikes president Francois Hollande er blant de tyngste politikerne i EU, men møter økende motbør på hjemmebane.

FOTO: /REUTERS/NTB SCANPIX

Ingen unioner varer evig i Europa

Et system brast 9. november 1989. Den kvelden og påfølgende natt ble brukt til å ta ned muren mellom Øst- og Vest-Berlin. Med rivingen av muren som delte Øst- og Vest-Berlin forsvant det fremste symbolet på Europas deling etter andre verdenskrig. Regimene falt som dominobrikker fra Finskebukta til Svartehavet og jubelen og feiringen ville ingen ende ta. Endelig – nå hadde det vestlige systemet seiret! Borte var kommunismen, nå var det markedsøkonomi som gjaldt. I øst skulle man få framgang og i Vest var man kvitt krigsfrykt og behov for store vernepliktshærer og krigsberedskap. Ny framgang for alle skulle komme basert på den vestlige sosiale markedsøkonomi. Mer av det gode i Vest, og mer av det vestlige velferds- og forbrukersamfunn i Øst. Alt så lovende ut. At knapt noen i Vest hadde forutsett det raske sammenbruddet, la ingen demper på gleden.

Fra en relativt stabil etterkrigs-situasjon med kaldt krig og global kamp mellom Øst og Vest, ga

murens fall i november 1989 og den påfølgende gjenforeningen av Tyskland i oktober året etter, enorme omveltninger. Nye land ble skapt, politiske partier etablert og russernes sfære ble skjovet langt mot øst. EU framforhandlet Maastrichttraktaten for å muliggjøre utvidinger og lage «et nytt Europa». I kjølvannet fulgte opprettelsen av euroen i 1999/2002 og østutvidelsen med ti land i 2004 og ytterligere to i 2007 (Bulgaria og Romania) som svar på den nye situasjonen.

Overraskende nok var det ikke den sosiale markedsøkonomi som ble den dominerende tenkemåte etter Murens fall. Til tross for at denne formen for kapitalisme vant den kalde krigen, var det en utpreget markedsøkonomi som kom til å dominere både i Øst og Vest. Vesten begynte å praktisere en langt mer ideologisk markedsøkonomi enn den som hadde bygd Vest-Europa etter andre verdenskrig – den nyliberale samfunnsforståelse fikk hegemoniet. Politisk styring ble i stor grad erstattet av troen på markedet, og hovedvunne politiske prinsipper og verdier ble endret i seierens eufori.

«De fire friheter»: Fri flyt av varer, kapital, tjenester og arbeidskraft (dvs. mennesker) ble dominerende, først og fremst i EU. Etter hvert slo dette igjennom

også globalt, ikke minst gjennom GATT-avtalen i 1995, opprettelsen av Verdens handelsorganisasjon (WTO) og så lanseringen av Doha-runden i regi av WTO i 2001. Jakten på lave priser og høy profitt flyttet industrien til Østen, og et deregulert finans- og pengevesen ga stor privat gjeldsvekst, mens skattelette kombinert med sterke velferdsordninger ga statlig gjeldsvekst i land etter land, under et skinn av velstand.

Finanskrisen kom like overraskende som murens fall. Få forutså at konsekvensen av de politiske endringene etter murens fall, skulle bli statlig budsjettunderskudd, boligprisboble, økte forskjeller og avindustrialisering i Europa. Man forlot seiersoppskriften fra før 1990 og erstattet en balansert blandingsøkonomi med et markedsstyrt system som har vist seg å være en taperresept for folk flest. Seieren over Sovjetkommunismen ga en midlertidig glede og avspenning, mens vi nå ser nye motsetninger, ikke minst innenfor dagens dominerende europeiske samarbeidsform, EU.

Dette kom særlig til uttrykk 31. august 2015 da Tysklands forbundskansler Angela Merkel på spørsmål om hvordan Tyskland skulle møte den økte migrasjonen fra Midtøsten, Afghanistan og Afrika, utbrøt: «Wir Schaffen das» –

dvs. hun sa: «Vi har fått til så mye. Vi greier det. Vi greier det, og står det noe i veien så skal vi overvinne det». Fredag 4. september førte signalene fra Nord til at tusenvis av migranter valgte å gå mot den østerrikske grensa på vei mot Tyskland. Resten er historie.

Høsten 2015 ankom over en million mennesker bare til Tyskland – ofte over 10.000 personer om dagen. Sverige mottok 160.000 og gikk en periode på høsten tom for senger og madrasser.

Merkel trodde hun skulle få støtte i resten av EU til en byrdefordeling av migrantene. Det som derimot skjedde, var at det kom til overflaten en rekke motsetningsforhold i Europa. Forholdet mellom de nordlige og sørlige landene i EU var allerede anstrengt på grunn av finanskrisen. Nå skulle særlig Italia og et bankerott Hellas som var transittland for nær 90 % av de nyankommende, ta mye av støtten for en mislykket politikk i Midtøsten og en optimistisk og godhjertet kansler. Mens godheten akse fra Wien via Berlin til Stockholm åpnet grensene, var linjen helt annerledes i alle de nye medlemslandene i Øst.

EU, som ennå ikke har ryddet opp i det økonomiske uføret gjeldskrisa og euroen har skapt, rystes nå av ytterligere påkjenninger fra et Europa som igjen ser ut til

å splittes politisk og fysisk ved innføring av grensekontroll. For mange kommer dette overraskende. Med Maastricht-traktaten og østutvidelsen skulle Europa forenes under felles styre fra Brussel gjennom en union som skulle fungere til alles beste. Fred og økonomisk framgang med fri flyt. Dessverre er økonomien skranten og fri flyt over landgrensene dårlig fungerende. Tvert om ruller nå et økende antall land ut piggetråd og trekker seg tilbake fra Schengen. Myten om at EU utvikler seg gjennom kriser ser ut til å sprekke. De samlede effektene av økonomiske problemer, migrasjon og terror fører til at folk flest heller trekker seg tilbake til nasjonalstatens tryggere grenser enn Den europeiske unions usikre rammer. Det europeiske etterkrigsbyggverkets store prosjekt synes å knakke i sammenføyningene.

Ingen unioner varer evig, særlig ikke i Europa, og flere endringer synes uunngåelig. Dette er en naturlig del av den europeiske statsdynamikken, hvor ingen løsningsvarer evig, og unioner bryter sammen unioner etter noen generasjoner, mens nasjonalstaten består. Og som første land stemte folket i Storbritannia for å forlate unionen sommeren 2016.

Chr. Anton Smedshaug
Forfatter av boka «Europa etter EU»

STÅR FOR FALL

«Myten om at EU utvikler seg gjennom kriser ser ut til å sprekke.»